

Rautatiealan **SÄÄNTELYELIN**

Markkinaselvitys 2023 ja IRG-Railin 12. markkinaraportti

Kari Lavaste 23.4.2024
Säätelyelimen sidosryhmätilaisuus

Rautateiden henkilöliikennepalvelun käyttäjien edustajien kuuleminen 2023

- Sääntelyelin kuulee kahden vuoden välein rautateiden henkilö- ja tavaraliikennepalvelujen käyttäjien edustajia rautatieliikenteen markkinoista
- Rautatiealan sääntelyelin pyysi lausuntoja rautateiden henkilöliikennepalveluiden nykytilasta ja kehittämisestä Lausuntopalvelu.fi:n kautta.
- Sääntelyelin pyysi erityisesti ottamaan kantaa palveluiden toimivuuteen, saatavuuteen, hinnoitteluun, lippujärjestelmiin ja tulevaisuuden näkymiin.
- Lausunnot saatiin 16 eri taholta.
- Lausuntoyhteenvedo löytyy sääntelyelimen verkkosivulta.

Lausunnot henkilöliikenteen osalta (I)

- Lausuntojen mukaan junayhteydet, -vuorot ja -kapasiteetti eivät aina ole riittäviä. Alueiden sisäinen lähiliikenne toimii tyydyttävästi ainoastaan Helsingin seudulla.
- Kaukoliikenteen osalta erityisesti rataverkon poikittaiset junavuorot koettiin puutteellisiksi.
- Lausujien mukaan rautatieasemien palvelut on ajettu kokonaan alas tai ne ovat suurimpia asemia lukuun ottamatta hyvin puutteellisia.
- Lausujien mukaan junalippujen hinnoittelu ei ole useinkaan kilpailukykyistä verrattuna muihin kulkumuotoihin.
- VR:n nykyinen muuttuva hinnoittelu johtaa ajoittain kohtuuttomaan hinnoitteluun.

Lausunnot henkilöliikenteen osalta (II)

- Lausuntojen mukaan digitaaliset lippujärjestelmät ovat helppokäyttöisiä, mutta eivät sovi kaikille.
- Lausunnon antajien mielestä kilpailun lisääminen markkinoilla parantaisi markkinoiden toimivuutta.
- Osa lausunnon antajista kannatti open access -periaatetta, jolloin rautatieyritykset osallistuisivat liikenteen järjestämiseen omalla kalusto- ja markkinariskillä.
- Toiset lausunnon antajat painottivat ostoliikenteen kilpailuttamista.
- Toivomus kalustoyhtiön perustamisesta oli monessa lausunnossa. Kalustoyhtiö mahdollistaa kilpailutukset ja markkinan nykyistä tehokkaamman toiminnan.
- Monen lausunnonantajan mielestä kuntien ja alueiden tulisi saada toimivalta järjestää henkilöjunaliikenne omalla alueellaan.

Rautateiden tavaraliikennepalvelun käyttäjien edustajien kuuleminen 2023

- Rautatiealan sääntelyelin pyysi lausuntoja rautateiden tavaraliikennepalveluiden nykytilasta ja kehittämisestä Lausuntopalvelu.fi:n kautta.
- Sääntelyelin pyysi erityisesti ottamaan kantaa palveluiden toimivuuteen, saatavuuteen, asiakaslähtöisyyteen, hinnoitteluun ja tulevaisuuden näkymiin sekä terminaalipalveluiden toimivuuteen.
- Lausunnot saatiin Metsäteollisuus ry:ltä, Suomen Huolinta- ja Logistiikkaliitto ry:ltä ja Yhteinen Toimialaliitto ry:ltä.
- Lausuntoyhteenvedo löytyy sääntelyelimen verkkosivulta.

Lausunnot tavaraliikenteen osalta (I)

- Lausuntojen mukaan kilpailun vähäisyys haittaa alan kehitystä. Vähäisen kilpailun takia hinnat pysyvät korkeina, minkä seurauksena rautatiet ovat menettäneet markkinaosuutta kumipyöräliikenteelle.
- Suomessa ei ole esimerkiksi rautatieliikenteen palveluita tarjolla kontti- ja traileriliikenteelle.
- Korkeasuhdanteessa ilmenee suoranaista vaunupulaa ja myös henkilöstöpula rajoittaa tapauskohtaisesti kriittisiä kuljetuksia.
- Lausunnoissa todettiin myös, että kilpailun vähäisyys johtuu korkeista markkinoille tulon esteistä.
- Suomen länsieurooppalaisesta standardista poikkeava raideleveys hankaloittaa kaluston ostamista ulkomailta.
- Tavaraliikenteen osalta veturit ja niiden saatavuus kohtuullisin kustannuksin on keskeinen alalle tuloon vaikuttava tekijä.

Lausunnot tavaraliikenteen osalta (II)

- Kustannustehokkain ja nopein keino lisätä kilpailua olisi sallia ulkomaille rekisteröityjen vaunujen pysyvä käyttö Suomen sisäisessä liikenteessä.
- Kalustoyhtiön olemassaolo edistäisi myös joustavaa palvelutarjontaa. Kalustoyhtiön rooliin sopisi luontevasti huolehtia vanhan kaluston uudelleenkäytöstä tai romutuksista.
- Lausuntojen mukaan Suomen rautatieinfrastruktuurissa on puutteita.
- Yksiraiteinen rataverkko on häiriöherkkä ja aikataulujen osalta joustamaton.
- Rautateiden tavarakuljetuksissa nähdään runsaasti kasvupotentiaalia.
- Mikäli alalle saataisiin lisää kilpailua ja infrastruktuuria kehitettyä, kuljetuksia voitaisiin siirtää kumipyöriltä raiteille mm. metsäteollisuudessa, metalliteollisuudessa, kemianteollisuudessa sekä kaivosteollisuudessa.

IRG-Railin 12. markkinaraportti

- Suomi on mukana eurooppalaisessa itsenäisten rautatiealan sääntelyelinten ryhmässä IRG-Railissä.
- IRG-Rail seuraa myös rautatiemarkkinoita ja julkaisee vuosittain markkinaseurantaraportin.
- Järjestyksessään 12. markkinaraportti julkaistiin maaliskuussa 2024. Tiedot kerätty 2023 ja ne koskevat vuotta 2022.
- Raportti koostuu kahdesta osasta. Pääraportissa esitellään tuloksia koko Euroopan tasolla. Työraportti sisältää maakohtaisia tietoja ja tarkempia havaintoja.

IRG-Railin 12. markkinaraportti – pääraportti: muutokset 2019-2022

Passenger services

Passenger train-km

-2%

(31 countries)

(2021-2022 : +4%)

Passenger-km

-10%

(31 countries)

(2021-2022 : +52%)

TAC* from
passenger RU

+0.3%

(29 countries)

(2021-2022 : +15%)

Operator
revenues

+5%

(25 countries)

(2021-2022 : -1%)

Freight services

Freight train-km

+1%

(31 countries)

(2021-2022 : +1%)

Freight tonne-km

-0.2%

(31 countries)

(2021-2022 : -1%)

TAC* from
freight RU

-13%

(30 countries)

(2021-2022 : +36%)

Operator
revenues

+11%

(23 countries)

(2021-2022 : +10%)

Note: All comparisons are for 2022 compared with 2019, plus additional information in grey below each indicator which is the comparison between 2022 and 2021. The number of countries included is provided under each metric. *Track Access Charges

IRG-Railin 12. markkinaraportti - pääraportti

- Matkustajakilometrit FI: - 7 % (muutos 2019/2022)
- Rahtitonnikilometrit FI: - 14 % (muutos 2019/2022)

IRG-Railin 12. markkinaraportti - työraportti

- FI: junien yhteysväleistä 58 % on sähköistetty. (EU ka. 56 %).
- Junaverkoston käytön intensiteetti oli FI: 23 junakilometriä yhteysvälakilometriä kohti päivässä (EU ka. 54).
- Ratamaksu FI: 0,88 €/junakm (EU ka. 5,02 €/junakm).
- Rautatieyritysten lkm FI: 3 (EU min 2 max 342).
- Markkinaosuudet rahdissa FI: VR 97 %, muut 3 %.
- Henkilö- ja tavaraliikenteen jakautuminen FI: 71 % henkilö-, 29 % tavaraliikennettä junakilometreinä. (EU ka. 81/19 %).
- Henkilöjunien täsmällisyys FI: 94,3 % (EU min 71,1 % max 98 %)

Kiitos!

Kuva: Juhana Konttinen/ Traficom